

นิตรรศการ 100 ปี

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีกับ การอบรมเลี้ยงดูพระโอรสและพระธิดา

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
และคณะมนุษยศาสตร์

“สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีกับการอบรมเลี้ยงดูโอรสและพระธิดา” ชุดนี้เป็นการบันทึกภาพและเรื่องราวจากนิทรรศการวันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2543 เพื่อเทิดพระเกียรติเนื่องในโอกาสครบรอบ 100 พรรษา ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ซึ่งแสดงถึงพระจริยาวัตรในการอบรมเลี้ยงดูพระโอรสและพระธิดาที่พบว่าสอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยของสากลและเด็กไทย นับว่าพระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถในการส่งเสริมพระโอรสและพระธิดาอย่างยิ่ง สมควรที่จะเป็นแบบอย่างของการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแก่ประชาชนชาวไทยต่อไป

พระราชปณิธานของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

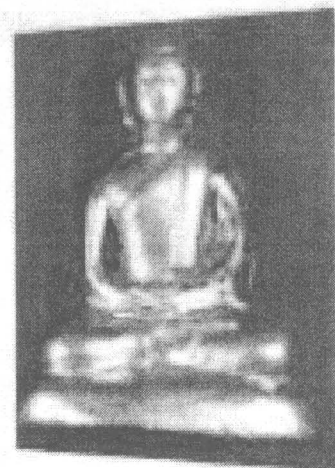
ถ้าพูดไปทุกอย่างมาจากสมเด็จพระบรมราชชนก สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์ ทรงกล่าวอยู่เสมอว่า “ขอให้ถือประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่สอง ประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์เป็นหนึ่ง”

“ถ้าจะพูดไปคล้ายกับเราได้รับการอบรมจากพ่อผ่านทางแม่ ตั้งแต่เล็กเคยได้ยินแม่รับสั่งเรื่อง ต้องทำงานเพื่อเมืองไทยอยู่ตลอดเวลา....”

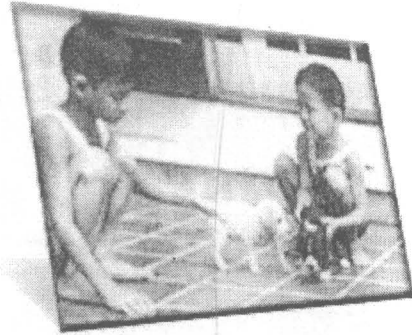
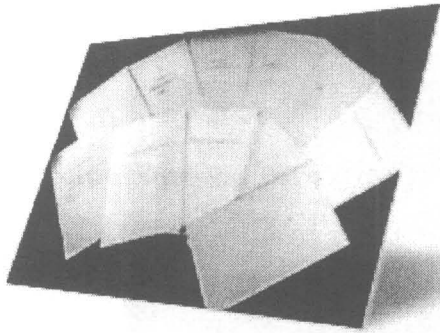
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงมีพระราชปณิธาน อันแน่วแน่ที่จะสืบทอดพระเจตนารมณ์ของ สมเด็จพระบรมราชชนกสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์ พระองค์ทรงมีความมุ่งมั่นในพระราชหฤทัยว่า การที่จะทำความดีให้แผ่นดินได้จริง “จะต้องอบรมเลี้ยงดูพระโอรสและพระธิดาให้เป็นคนดี” สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงอบรมเลี้ยงดูพระโอรสและพระธิดาโดยทรงให้ความรักความอบอุ่น และใช้เหตุผล ทรงสืบทอดความรักในอิสรภาพของพระองค์ด้วยการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การบริโภคด้วยปัญญาและปลูกฝังคุณธรรมและความเป็นพุทธะ โดยทรงเป็นแบบอย่างที่ดี โดยอยู่บนพื้นฐานของความรักสนับสนุนและเหตุผลอยู่เสมอ คุณมาลัย ชูดีนันท์ พระพี่เลี้ยงกล่าวว่า “ทรงเป็นทั้ง พ่อและแม่ที่ให้ ความอบอุ่นและดูแล พระโอรสและพระธิดาด้วยพระองค์เอง” ชีวิตก็ผ่าน ๆ มาเรื่อย ๆ แม่จัดการเรียน การเล่น การออกสังคม ของเรา ท่านดูแลอาหาร ความสะอาด สุขภาพ... เราต้องทำทุกอย่างเป็นเวลา ทรงสอนให้เราบำเพ็ญทาน โดยอธิบายถึงเหตุและผล นาน ๆ ถ้าเราไม่ทำตามที่ต้องทำ ก็จะถูกทำโทษ.... “เดือนมาหลายทีแล้ว คราวนี้เห็นจะต้องดี ควรดีสักที” พระองค์ชายตอบว่า “หนึ่งที” แม่ก็ตอบว่า “เห็นจะไม่พอ เพราะทำมาหลายที ควรเป็นสามที”

ทรงพิมพ์หนังสือเพื่อเผยแพร่

ทรงมีพระเมตตา

"...ไม่ทรงซื้อของเล่นพระราชทานมากนักทั้งสองพระองค์ต้องเก็บเงินค่าขนมเข้าหุ้ซื้อของเล่น"

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีกับการปลูกฝังจริยธรรม

"ของเอยของเล่น
ของเอยของเล่น
ของเอยของเล่น
ของเอยของเล่น"

แจกเช่นซื้อหาง่ายไม่ทรงโปรด
แจกเช่นประดิษฐ์เองดีหนักหนา
แจกเช่นกว่าจะได้ลำบากกายา
แจกเช่นคิดค้นได้ทรงภาคภูมิใจ"

ความซื่อสัตย์ : "สอนให้เด็ก honest...พูดแต่ความจริงเท่านั้น"

ทรงถ่ายทอดความประหัยด์สู่พระราชันัดดา
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

- วิธีการ : 1. ทรงสอนโดยปฏิบัติเป็นตัวอย่าง
2. ทรงเริ่มด้วยเรื่องง่ายๆ แต่เห็นได้ชัดเจนมีความหมายและเหมาะแก่วัยของเด็ก

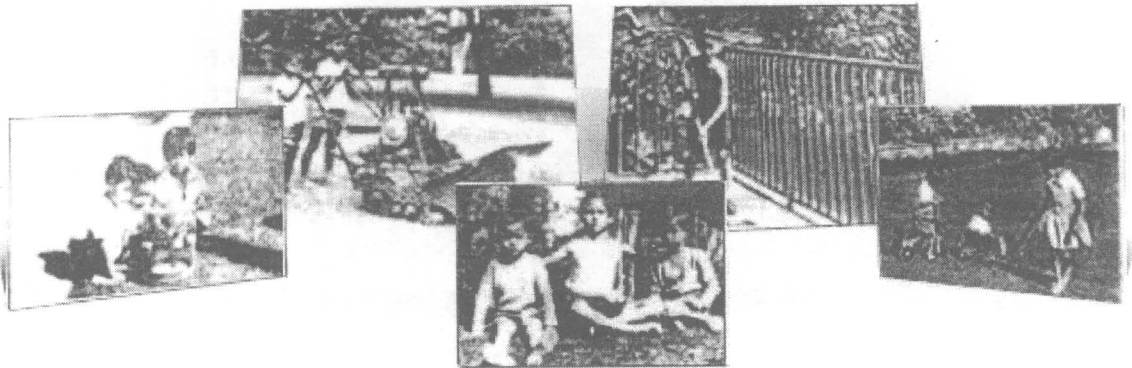
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีกับความเป็นพุทธะ

ทรงทำตนเป็นแบบอย่างในการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี

การอบรมเลี้ยงดูของพระองค์สอดคล้องกับแนวคิดทางวิชาการสากล

การอบรมเลี้ยงดูตามแนวพุทธ		ผลที่เกิดขึ้น
1. นำเด็กมาใกล้ศาสนา	→	1. สนใจรับทราบเกี่ยวกับศาสนา
2. อธิบาย ยกตัวอย่าง ตอบคำถาม เพื่อให้เข้าใจศาสนา	→	2. เข้าใจในสาระของศาสนา
3. ทรงเป็นแบบอย่างของการยอมรับและปฏิบัติตามหลักศาสนา ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กทำตามหลัก	→	3. ยอมรับที่จะทำตามหลักศาสนา

การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการบริโภคด้วยปัญญา

การบริโภคด้วยปัญญา คือ การไตร่ตรองเลือกรับหรือกระทำสิ่งใดๆ ด้วยความรู้ความเข้าใจในประโยชน์และคุณค่าที่แท้จริง (พระธรรมปิฎก - ประยุทธ์ ปยุตฺโต. 2539) การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการบริโภคด้วยปัญญา มีพฤติกรรมบ่งชี้ (ใน " สื่อพัฒนาจิตพิสัย ระดับมัธยมศึกษา การบริโภคด้วยปัญญาในวิถีชีวิตไทย เล่ม 5." มปป : 6) ให้สังเกตได้จากกิจกรรมการอบรมเลี้ยงดูให้รู้จักเลือกรับในด้านต่าง ๆ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี หรือสมเด็จพระย่าของปวงชนชาวไทยทรงอบรมเลี้ยงดูโดยเน้นการบริโภคด้วยปัญญาอย่างครบถ้วน ดังนี้

1. **ปัจจัย 4** "...ทรงฝึกหัดให้พระราชโอรส- ธิดาทรงทำงานต่าง ๆ ด้วยพระองค์เอง โปรดฯ ให้มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ เหมือนเด็กธรรมดาสามัญ...มีความคิดความรู้สึกเป็นปุลุชน ไม่ทรงหลงระเรีงในสมมติต่าง ๆ ทุกพระองค์ทรงรู้จักทำความสะอาดห้องที่ประทับ..." (อ้างใน "แพรว" 2543 : 136) (สมเด็จพระย่า) เข้ามาดูแลอย่างใกล้ชิด เรื่องความเป็นอยู่ประจำวัน การเรียน การรับประทานอาหาร และอื่น ๆ ทรงเน้นให้มีชีวิตที่เรียบง่ายมีระเบียบวินัย..." (หนังสือ "พระมามลายโสภหัล้าเหลือสุข" อ้างใน "แพรว" 2543 : 140)

2. **สิ่งของและเครื่องใช้** สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงชุบเลี้ยงอบรมสั่งสอนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมื่อครั้งยัง ทรงพระเยาว์ ให้ทรงประหยัด "...หากพระองค์ท่านมีพระราชประสงค์จะซื้อของเล่นหรือสิ่งอื่นใดเป็นพิเศษ จะต้องทรงแคะกระปุกนำเอาเงินที่ทรงเก็บหอมรอมริบไว้มาจับจ่ายใช้สอยเอง" (ในหนังสือ "วันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี" 2539 : 2)

3. นันทนาการ "...ทำอะไรจะเล่นอะไรก็ให้เป็นประโยชน์ ให้ระวังให้รู้ว่าเป็นอันตรายหรือจะทำให้คนอื่นเดือดร้อนหรือไม่" (อ้างใน "แพรว" 2543 : 140) "พี่น้องก็ช่วยกัน หาความรู้โดยการเล่นต่าง ๆ เช่น...บางพักจะเป็นเกมภูมิศาสตร์ บางพักก็จะเป็นเกมประวัติศาสตร์..." (พระนิพนธ์ "เจ้านายเล็ก ๆ-ยุวกษัตริย์." 2531 : 168)

4. เพื่อนและสังคม "...คนเราจะดีร้อยเปอร์เซ็นต์นี้หายาก...ความดีของเขาที่ปรากฏอยู่ก็มี เราก็ดูใช้ความดีของเขาแต่ถ้าความไม่ดีของเขามีเพิ่มขึ้น ๆ จนเกินกว่าที่เราจะอภัยได้ เราก็ดูไม่ใช้..."

(ขวัญแก้ว วัชโรทัย. ใน "แพรว" 2543 : 151 - 153) ข้อมูลข่าวสารสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับสั่งเล่าตอนหนึ่งว่า "ท่านจะสอนให้ว่าคนเราต้องสนใจใฝ่รู้ ค้นคว้าตลอดเวลา" (อ้างใน "แพรว" 2543 : 144)

5. วิทยาการและเทคโนโลยี "...เมื่อท่านเลี้ยงลูกมา ถ้าเด็ก ๆ อยากทราบอะไร ถ้าเขาไม่แก้งถาม ต้องตอบ ถ้าท่านไม่ทราบ ท่านจะเปิด Encyclopedia คอบ...เวลาคุยกับท่าน ถ้าไม่รู้ จะพูดลอย ๆ ไม่ได้ ครั้งหนึ่งพูดกันเรื่องเมฆชนิดต่าง ๆ ฉันจำชื่อเมฆไม่ได้ ท่านให้ ไปเปิด Encyclopedia มาดูกันเลย" (สมเด็จพระย่าของแผ่นดิน. 2541 : 106) "พระราชอัยยาศัยโปรดการถ่ายรูปและถ่ายภาพยนตร์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้สืบทอดมายังพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์อย่างครบถ้วน...ตั้งแต่ทั้งสองพระองค์ยังทรงพระเยาว์นั้นมักจะมิกำลังถ่ายรูปกล้องพระศอ หรือไม่ก็ทรงถืออยู่ในพระหัตถ์เสมอ...การถ่ายรูปซึ่งเป็นงานอดิเรกได้กลายเป็นอุปกรณ์สำคัญในการทรงปฏิบัติพระราชภารกิจ...ในเรื่องต่าง ๆ ที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจให้แก่บ้านเมืองและประชาราษฎร์" ("สมเด็จพระย่าของแผ่นดิน" 2541 : 240 - 241)

6. วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม "...ทรงอบรมพระจริยาให้คงตามขนบประเพณีไทยโดยถ้วนทุกประการ..." (อ้างใน "แพรว" 2543 : 135) "...ให้มองดูชาวสวิสเป็นแบบอย่างของความเป็นชนชาติที่รู้จักมัธยัสถ์ เป็นคนมีระเบียบ" (ขวัญแก้ว วัชโรทัย. ใน "แพรว" 2543 : 151 - 153)

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีกับการอบรมเลี้ยงดูตามแนวประชาธิปไตย

ในการถวายอภิบาลพระโอรสและพระธิดา ทรงใช้วิธีการและหลักการอบรมให้มีพื้นฐานแห่ง ทศพิธราชธรรม มุ่งสร้างประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง มีพระอนามัยที่แข็งแกร่ง มีระเบียบวินัยทั้งทางกาย และจิตใจ ปลูกฝังให้ทุกพระองค์ทรงมีคุณธรรม และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ซึ่งเป็นหัวใจของ การเป็นพลเมืองที่ดี และเป็นพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย

1. เสรีภาพ "... แต่ละคนชอบทางไหน อยากเป็นอะไร ท่านไม่เคยบังคับ แม่ปล่อยให้เรา เลือกลงเองทั้งนั้น ไม่เคยคิดบังคับอะไรเลย"
2. ความเสมอภาค สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงกำหนดให้การดำรงพระชนม์ชีพ เป็นไปอย่างไม่มีพิธีรีตอง เวลาเสวย ก็เป็นอย่างชาวบ้านธรรมดา... ข้าราชบริพาร ไม่ต้องหมอบคลาน
3. ความมีเหตุผล "...ถ้าทำผิดครั้งแรกโดยไม่เข้าใจ จะไม่ลงโทษ ท่านจะอธิบาย และใช้เหตุผล ให้เข้าใจว่าไม่ควรทำ ถ้าอธิบายแล้วทำอีก ต้องทำโทษ"
4. ระเบียบวินัยในตนเอง "...เด็กๆ ต้องฝึกอบรมทั้งกาย และใจให้เข้มแข็งเป็นระเบียบ เพราะ คนที่ไม่เข้มแข็ง ยากนักที่จะประสบความสำเร็จ และความเจริญอย่างแท้จริงในชีวิต"
5. ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น "...บางสิ่งบางอย่าง เราอาจจะทำได้เมื่ออยู่ตามลำพัง แต่บางอย่าง ก็ทำไม่ได้ เพราะต้องคำนึงถึงและเคารพในสิทธิของผู้อื่นเสมอ"

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ร่มโพธิ์ร่มไทร ที่พักพิง ที่รักยิ่ง ของปวงชนชาวไทย ไม่ว่าอีก 100 ปี หรืออีกเนิ่นนานสักเพียงไหน พระองค์จะประทับอยู่ในใจของมวลพองชนชาวไทยนิรันดร์...

สถาบันพฤติกรรมศาสตร์	
ที่ปรึกษา	
รศ.ดร.คุษฎี	โยเฮลา
คณะกรรมการ :	
ผศ.ดร.ฉันทนา	ภาคบงกช
ดร.มนัส	บุญประกอบ
ดร.นพวรรณ	โชติบัณฑิต
ผศ.งามตา	วนินทานนท์
ผศ.ดร.อ้อมเดือน	สดมณี
ดร.ยุทธนา	ไชยจุฑา

คณะมนุษยศาสตร์	
ที่ปรึกษา	
ผศ. ดร.อัมพร	ศรีเสริม โภค
คณะกรรมการ :	
ผศ.ดวงใจ	อัมระปาล
รศ.ดร.ดวงเดือน	ศาสตราจารย์
ผศ.นงนารถ	ชัยรัตน์
อ.มงคล	ศรีวัฒน์